

الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ

- سرشناسه: صمدی، قنبرعلی، ۱۳۴۸ -
 عنوان و نام پدیدآور: مبانی فرجام‌شناسی تاریخ در قرآن/ نویسنده قنبرعلی صمدی.
 مشخصات نشر: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۲ ش.
 فروست: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ؛ ۹۹.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۷۵۶-۰
 وضعیت فهرست‌نویسی: فپیا
 یادداشت: کتابنامه
 یادداشت: چاپ دوم: ۱۳۹۴ (فپیا)
 موضوع: قرآن -- پیشگویی‌ها
 موضوع: معادشناسی
 موضوع: مهدویت -- انتظار -- جنبه‌های قرآنی
 موضوع: آینده‌پژوهی -- جنبه‌های قرآنی
 شناسه افزوده: جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ.
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ص ۸۶/۲/ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۰۰۷۰۵

مبانی فرجام‌شناسی تاریخ در قرآن

قنبر علی صمدی



مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

مبانی فرجام‌شناسی تاریخ در قرآن

مؤلف: قنبرعلی صمدی

چاپ دوم: ۱۳۹۴ ش / ۱۴۳۷ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز پخش

قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نش کوچه ۱۸، تلفکس: ۰۲۵ - ۳۷۸۳۹۳۰۵/۹

قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۴۶

قم، مجتمع ناشران، طبقه سوم واحد ۳۰۸. تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۴۰۲

pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام‌ظله‌العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ رحمته‌الله العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی رحمته‌الله «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ رحمته‌الله» را تأسیس کرده است. اثر حاضر با عنوان مبانی فرجام‌شناسی تاریخ در قرآن حاصل پژوهش فاضل گرامی جناب آقای قنبرعلی صمدی، کوششی است در به ثمر رساندن گوشه‌ای از این اهداف متعالی. در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ رحمته‌الله

فهرست

۱۱	پیش‌گفتار
	بخش اول: کلیات و پیش‌نیازها
۱۹	۱. مفاهیم و اصطلاحات
۱۹	مبانی
۲۰	فرجام‌شناسی
۲۰	فرجام تاریخ
۲۳	آینده‌پژوهی
۲۵	پیش‌فرض‌های آینده‌پژوهی
۲۶	تشابهات آینده‌پژوهی و فرجام‌شناسی
۲۷	تفاوت‌های آینده‌پژوهی و فرجام‌شناسی
۳۰	آینده‌نگری
۳۰	پیش‌بینی آینده
۳۰	پیش‌گویی از آینده
۳۱	تفاوت‌های «پیش‌گویی» با «پیش‌بینی»
۳۲	امید به آینده
۳۳	نقشه آینده
۳۴	گونه‌های آینده
۳۵	آینده مطلوب
۳۵	آگاهی از آینده
۳۵	اضلاع سه‌گانه تاریخ
۳۶	پیوند گذشته، حال و آینده
۳۷	منابع آگاهی از آینده
۳۸	نقش معرفت‌های حسّی در کشف آینده

۳۹ ضرورت نگرش دینی به آینده
۴۰ آموزه‌های وحیانی؛ منبع آگاهی از آینده
۴۳ ۲. گونه‌های فرجام‌شناسی
۴۳ آینده در انگاره‌های فرجام‌شناسانه مکاتب فکری
۴۴ تئوری‌های عصر مدرن
۴۵ ۱. تئوری‌های خطی و تکاملی
۴۵ ۲. تئوری‌های دورانی
۴۶ ۳. تئوری‌های ستیز
۴۶ آینده از دیدگاه ادیان الهی
۴۷ ۱. ادیان باستان
۴۸ ۲. ادیان ابراهیمی
۵۳ نقش ادیان در شکوفایی نگاه مثبت به آینده
۵۴ مشترکات آینده‌نگری ادیان ابراهیمی
۵۴ ویژگی‌های آینده‌نگری اسلامی
۵۵ ۱. وحیانی
۵۵ ۲. جزم اندیشی
۵۶ ۳. حرکت آفرین
۵۸ تفکر شیعی؛ خاستگاه آینده‌نگری اسلامی

بخش دوم: مبانی و پیش‌فرض‌ها

۶۵ درآمد
۶۷ ۱. حرکت تاریخ
۶۷ مفهوم حرکت
۶۸ عوامل حرکت تاریخ
۶۹ اراده الهی، محرک تاریخ
۷۳ نقش اراده انسان در فرآیندسازی حرکت تاریخ
۷۵ تأکید قرآن بر نقش‌آفرینی انسان در تحول تاریخ
۷۸ دیدگاه متفکرین اسلامی در تفسیر تحول تاریخ
۸۷ اراده‌های محور و اراده‌های پیرو
۹۱ ۲. قانونمندی حرکت تاریخ
۹۱ معنای قانونمندی
۹۲ قرآن و قانونمندی حرکت تاریخ
۹۵ ضرورت شناخت قوانین تاریخ
۹۶ نقش قرآن در معرفی قوانین تاریخ
۹۷ آثار و پیامدهای فرضیه قانونمندی تاریخ

۹۸	۱. متغیر بودن آینده
۹۸	۲. پیش‌بینی پذیر بودن آینده
۹۹	۳. مدیریت شرایط آینده
۱۰۱	۳. تکامل هدفمند حرکت تاریخ
۱۰۱	چیستی تکامل
۱۰۱	تفسیر تکامل تاریخ
۱۰۴	غایتمندی حرکت تاریخ
۱۰۴	ضرورت توجه به غایتمندی تاریخ
۱۰۵	خلقت انسان و غایتمندی تاریخ
۱۰۹	۴. سنت‌های حاکم بر جامعه و تاریخ
۱۰۹	معناشناسی سنت
۱۰۹	سنت در لغت
۱۱۰	سنت در اصطلاح اهل حدیث
۱۱۰	سنت در اصطلاح فقهی
۱۱۱	سنت در اصطلاح اصول
۱۱۱	سنت در اصطلاح کلام
۱۱۱	سنت در کاربرد آیات
۱۱۲	گونه‌های سنن اجتماعی در قرآن
۱۱۲	۱. سنت‌های مشروط
۱۱۴	۲. سنت‌های مطلق
۱۱۴	۳. سنت‌های انعطاف‌پذیر
۱۱۵	ویژگی‌های سنن اجتماعی در قرآن
۱۱۵	۱. خدایی بودن
۱۱۶	۲. ثبات و تبدیل‌ناپذیری
۱۱۷	۳. سازگاری با اختیار انسان
۱۱۷	انواع سنن اجتماعی در قرآن
۱۱۷	۱. سنت‌های فراگیر
۱۲۱	۲. سنت‌های معطوف به آینده
بخش سوم: فرجام تاریخ در پیش‌گویی‌های قرآن	
۱۲۷	درآمد
۱۲۹	۱. سیمای جامعه موعود در آیات قرآن
۱۳۰	آیات عام
۱۳۶	آیات خاص
۱۳۸	پیام‌ها

۱۴۰ فرازا
۱۴۳ ۲. شرایط و زمینه‌های ظهور منجی موعود
۱۴۳ نقش مردم در فراهم‌سازی زمینه‌های ظهور
۱۴۴ بررسی دو دیدگاه
۱۴۴ ۱. نظریه حصولی (جبری بودن ظهور)
۱۴۷ ۲. نظریه تحصیلی (اختیاری بودن ظهور)
۱۶۱ ۳. بایسته‌های ظهور
۱۶۱ ۱. بایسته‌های عام
۱۶۴ ۲. بایسته‌های خاص
۱۶۴ الف) پیوند معنوی (معرفت امام <small>علیه السلام</small>)
۱۶۸ ب) زمینه‌سازی ظهور
	بخش چهارم: نگرش تطبیقی به فرجام‌شناسی قرآن و نظریات معاصر (با تأکید بر نظریه پایان تاریخ)
۱۸۱ ضرورت نگاه تطبیقی
۱۸۳ ۱. ویژگی‌ها و تمایزات نظریه قرآن
۱۸۵ ۱. مبانی
۱۸۵ الف) خدامحور
۱۸۷ ب) فطرت‌گرا
۱۸۸ ج) حرکت آفرین
۱۸۸ د) جامع‌نگر
۱۹۰ ه) خردپذیر
۱۹۳ و) آرمان‌گرا
۱۹۳ ز) جهان‌شمول
۱۹۴ ۲. ساختار
۱۹۵ الف) عنصر رهبری
۱۹۷ ب) کارویژه‌ها
۱۹۹ ج) مقبولیت اجتماعی
۲۰۱ ۲. تئوری‌های معاصر، بن‌بست‌ها و چالش‌ها
۲۰۱ تئوری‌های فلسفی - تاریخی
۲۰۳ تئوری‌های سیاسی لیبرال
۲۰۴ ۱. نظریه دهکده جهانی
۲۰۵ ۲. نظریه موج سوم
۲۰۵ ۳. نظریه برخورد تمدن‌ها
۲۰۶ ۴. نظریه پایان تاریخ
۲۲۷ کتاب‌نامه

پیش‌گفتار

یکی از موضوعات مشترک و همگانی در میان جوامع انسانی، پژوهش و کاوش پیرامون فرجام تاریخ و چگونگی آینده است؛ زیرا جوامع بشری - جدا از تعلقات دینی، جغرافیایی و وابستگی‌های نژادی - همواره از امیدواری به آینده خرسند و از ناامیدی نسبت به آن نگرانند. از این نظر می‌توان اندیشه فرجام‌خواهی را دغدغه تاریخی و کهن همه امت‌ها و ملل جهان دانست که به‌صورت گرایش مشترک در نهاد ترقی‌خواه انسان‌ها ریشه دارد.

این دغدغه سبب شده که مسئله فرجام‌شناسی و بحث از آینده، همواره به‌عنوان یک گفتمان زنده و پویا، توجه اندیشمندان، اعم از پیروان ادیان الهی و مکاتب بشری را به خود معطوف سازد تا در تلاشی مستمر، به پیش‌بینی روند تحولات در گذر زمان و چگونگی حوادث فردای تاریخ پردازند.

امروزه بسیاری از فرضیه‌ها و نظریه‌پردازی‌های آینده‌نگر بر پایه بحث از چگونگی آینده و پیش‌بینی حوادث فرارو و پیامدهای آن استوار است. به همین دلیل، در بسیاری از مراکز دانشگاهی جهان، پژوهش پیرامون آینده با توجه به اهمیت و کاربردهای گوناگون آن، به‌عنوان یک رشته تحصیلی مطرح است.

این بحث از زوایای مختلف تاریخی، جامعه‌شناسی، سیاسی و دینی قابل بررسی است؛ اما آنچه در این خصوص مهم و راه‌گشاست، توجه به نقش اساسی ادیان الهی، به‌ویژه آموزه‌های قرآنی، در شکوفایی نگاه مثبت به فردای تاریخ است؛ زیرا

گرچه اندیشه فرجام‌خواهی و آینده‌نگری دارای ریشه‌های فطری و سابقه کهن تاریخی است، اما این بحث قبل از هر چیز، رهاورد گفتمان دینی بوده و منادیان اصلی آن، پیامبران الهی علیهم‌السلام و کتب آسمانی، به خصوص قرآن کریمند.

آنچه باید در حوزه مطالعات دینی نسبت به این موضوع مورد تأمل قرارگیرد، نگرش قرآنی به مسئله فرجام تاریخ و تبیین مبانی فرجام‌شناسی اسلامی بر اساس آموزه‌های وحیانی است؛ زیرا ویژگی‌های منحصربه‌فرد نگاه قرآن در رویکرد به آینده و تأثیرات فراگیر آن، رسالت دینی ما را در اهتمام به نگرش قرآنی نسبت به این موضوع دوچندان می‌نماید.

از این رو، بحث از آینده‌نگری اسلامی با تکیه بر آیات قرآن، به دلیل نقش الهام‌بخش آموزه‌های قرآنی در ترسیم چشم‌انداز آینده تاریخ، یکی از مهم‌ترین اولویت‌های مطالعات دینی در عرصه آینده‌پژوهی شمرده می‌شود. بر همین اساس، گفتمان فرجام‌شناسانه دینی را می‌باید بر این بنیان مستحکم بنا نهاد و به توسعه آن پرداخت.

به اعتقاد نگارنده، فرجام‌شناسی اسلامی در جریان نظریه‌پردازی‌های راهبردی و نقش‌آفرینی در شکل‌دهی و تغییر نگرش‌های عمومی نسبت به آینده، کاربردهای اساسی جهانی دارد؛ زیرا غنای ذاتی اندیشه فرجام‌شناسی اسلامی و قابلیت‌های نظریه‌پردازی آن، دستمایه بزرگی است که می‌تواند گفتمان نجات‌گرایی اسلامی در قالب ایده قرآنی مهدویت را به نظریه جهانی و آرمان‌خواهانه بشریت تشنه عدالت و معنویت تبدیل کند. به همین دلیل، آنچه در عرصه گفتمان فرجام‌شناسی دینی و تبیین دورنمای آینده تاریخ از دیدگاه اسلام، رسالت دینی ما و نیاز مبرم این عصر و زمان است، توجه به دو امر اساسی در عرصه تئوری‌سازی و عملیاتی شدن نظریه فرجام‌شناسانه قرآن کریم است:

الف) تبیین صحیح و اصولی نظریه فرجام‌شناسانه دینی براساس الگوسازی قرآنی؛ یعنی استخراج مبانی و مؤلفه‌های فرجام‌شناسی اسلامی و تئوری‌سازی آن براساس ایدئال‌ها و ترسیم جامعه آرمانی در آموزه‌های بالنده قرآن کریم.

ب) طراحی راهبرد نجات جامعه بشری بر پایه این ایده قرآنی، در قالب نظریه «مهدویت» و نجات‌اندیشی اسلامی و ارائه آن در گفتمان‌های جهانی و بین‌المللی، متناسب با نیازها و اقتضائات زمان.

از این رو ضرورت دارد ابعاد، اهداف و کارکردهای ایده قرآنی و فرجام‌شناسی اسلامی، در سطوح مختلف تبیین و به صورت یک رویکرد فعال وارد گفتمان جوامع بشری گردد. از این رو باید مبانی و ابعاد تئوریک الگوی جامعه آرمانی با نگرش اصیل قرآنی تبیین شود تا این اندیشه الهی به تدریج وارد حیات اجتماعی شده، به صورت فرهنگ و تفکر فراگیر تبدیل شود؛ یعنی این اندیشه آرمان‌گرایانه قرآنی از حالت اعتقاد صرف، به شکل رویکرد فراگیر اجتماعی و تفکر غالب در جامعه درآید؛ به گونه‌ای که آثار این باور قرآنی در تمام عرصه‌ها و محیط‌ها ظهور و نمود داشته باشد؛ زیرا نهادینه کردن این تفکر، امری دشوار است که به کارکرد فرهنگی در سطوح مختلف جامعه، توسط مراکز علمی، دانشگاهی، اماکن مذهبی، نهادهای فرهنگی و رسانه‌ای نیاز دارد؛ چراکه کارکرد فرهنگی، هم اندیشه‌ساز است و هم الگوپرداز؛ به ویژه آن‌جا که مسئله دارای ریشه اعتقادی بوده و از عقبه‌های دینی نیز برخوردار باشد، فرهنگ‌سازی الگوهای فکری، پایدارتر خواهد بود.

تحلیل قرآنی این بحث نیز بیانگر آن است که ماهیت فرهنگی و تمدنی نظریه قرآن، مهم‌ترین عاملی است که به دلیل عقلانیت‌پذیری اجتماعی آن، زمینه گسترش ایده مهدویت و سیطره اسلام در جهان را فراهم خواهد نمود؛ زیرا منطق اسلام و برتری اندیشه قرآنی مهدویت در قیاس با سایر اندیشه‌های نجات، بر پایه برتری فرهنگی استوار است، نه غلبه نظامی. از این رو چیرگی اسلام بر سایر ادیان در عصر ظهور، پیش از این که غلبه‌ای نظامی باشد، یک تفوق فرهنگی و تمدنی است. بر این اساس، در آیات قرآن نیز برای بیان غلبه و پیروزی نهایی اسلام بر سایر ادیان، واژه «لِيُظْهِرَهُ» به کار رفته است: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ...»^۱ او کسی است که رسولش را با هدایت و آیین حق فرستاد، تا آن را بر همه آیین‌ها غالب گرداند؛ هر چند مشرکان کراهت داشته باشند.

در این آیه، کلمه «لِيُغْلِبَهُ» به کار نرفته است؛ چون واژه «غَلَبَ» بیشتر مفهوم قهرآمیز بودن و پیروزی نظامی را می‌رساند؛^۲ اما واژه «ظهور» در «لِيُظْهِرَهُ» شدت آشکار بودن

۱. توبه، آیه ۳۳؛ فتح، آیه ۲۸؛ صف، آیه ۹.

۲. «غَلَبَ، أَصْلٌ صَحِيحٌ يَدُلُّ عَلَى قُوَّةٍ وَ قَهْرٍ وَ شِدَّةٍ»؛ معجم مقایس اللغة، ماده «غلب».

مسئله را افاده می‌کند. کاربرد این واژه، گویای حد اکثر نمود پیروزی منطق اسلام و برتری فرهنگی آن در عصر ظهور است و این آیه در حقیقت، از سیطره دین اسلام در حد احساس ملموس بشری خبر می‌دهد؛ به گونه‌ای که برتری و حقانیت اسلام، نه تنها در دانشگاه‌ها و مراکز علمی جهان، بلکه برای همگان و حتی در سطح ادراک مردم کوچک و بازار نیز آشکار و جلوه‌گر می‌گردد.

نگارنده ضمن احترام به تلاش‌های علمی ثمربخشی که در عرصه فلسفه تاریخ انجام گرفته، بر این باور است که تاکنون مبانی نظری فرجام‌شناسی اسلامی با تکیه بر بُن‌مایه‌های اصیل اسلامی و قرآنی، کمتر مورد توجه بوده^۱ و خلأهای بسیاری به‌ویژه در عرصه تئوری‌سازی آینده‌نگری اسلامی وجود دارد که ضرورت مطالعات بنیادی کاربردی در این زمینه را ایجاب می‌نماید.

این مجموعه، با هدف بازکاوی بنیادهای فکری فرجام‌شناسی اسلامی و قابلیت‌های نظری آن در ترسیم دورنمای آینده تاریخ، سامان‌دهی شده و با رویکرد تحلیلی - توصیفی بر محوریت آیات و استفاده از روایات تفسیری اهل بیت عصمت علیهم‌السلام به بررسی این موضوع پرداخته است. اهداف و کاربردهای این پژوهش را می‌توان چنین برشمرد:

- نگرش دینی و بنیادی به موضوع «فرجام تاریخ» با تکیه بر آیات قرآنی؛

- تبیین مبانی معرفتی آینده‌نگری اسلامی با رویکرد قرآنی؛

- بومی‌سازی گفتمان آینده‌نگری اسلامی و پرهیز از رویکرد ترجمه‌ای؛

- بسترسازی علمی در عرصه نظریه‌پردازی فرجام‌شناسی اسلامی؛

- تقویت توان نقد و ارزیابی دیدگاه‌ها و نظریات معطوف به آینده.

این پژوهش بر این انگاره مبتنی است که قرآن کریم آینده تاریخ را روشن پیش‌بینی نموده و از فراگیر شدن دین اسلام در آینده خبر داده است. این انگاره، پایه و اساس فرجام‌شناسی اسلامی و نظریه قرآنی مهدویت است که بنا بر پیش‌گویی‌های وحیانی قرآن، به‌طور حتم در آینده تاریخ تحقق خواهند یافت.

۱. از جمله می‌توان به آثار و نوآوری‌های علمی متفکرانی چون شهید آیه‌الله سید محمد باقر صدر رحمته‌الله، شهید آیه‌الله مرتضی مطهری رحمته‌الله، آیه‌الله مصباح یزدی، و آیه‌الله جوادی آملی در این زمینه اشاره کرد.

بدون شک، تبیین و ترویج این تفکر الهی، در اصلاح نگرش‌های عمومی نسبت به موضوع آینده تأثیرات شگرفی بر جای خواهد گذاشت. همان‌گونه که اکنون نیز آثار آن اندکی مشاهده می‌شود؛ توجه مستضعفان جهان به بشارت‌های الهی و گرایش روزافزون بسیاری از آزاداندیشان به این موضوع از یک سو، نگرانی و عکس‌العمل‌های انفعالی و خصمانه قدرت‌های استکباری برای مقابله با تأثیر اندیشه‌های ایدئولوژیک اسلامی و قرآنی از سوی دیگر، گویای نفوذ این تفکر الهام‌بخش در اذهان عمومی است؛ چنان‌که آثار و پیامدهای آن هر روز پر رنگ‌تر از گذشته نمایان می‌گردد.

از این رو، هرگونه پژوهش و تلاش علمی در این سمت و سو، گامی مهم در گسترش و تعمیق این اندیشه قرآنی شمرده می‌شود؛ زیرا مهم‌ترین پیش‌نیاز تحقق این تفکر، تبیین زیرساخت‌های نظریه فرجام‌شناسی اسلامی و ایجاد زمینه‌های فکری جامعه موعود قرآن است.

بدیهی است تحقق این مهم، رسالت خطیری است که عزم جمعی و اهتمام بیش از پیش دین‌پژوهان و اندیشوران فرهیخته را طلب می‌کند تا با بسترسازی فکری و شکل بخشیدن به حرکت رو به آینده انسان معاصر، زمینه گسترش این تفکر الهی را در جهان هموار نمایند و نگاه سرشار از امید توده‌های مستضعف را به این ایده نجات‌بخش قرآنی معطوف سازند.

ذکر تعجیل فرج، رمز حیات بشر است ما برآنیم که این ذکر جهانی بشود